

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ВИТРАТ

Досліджено нормативно-правові акти, які регламентують порядок формування у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про фінансові витрати. Зазначено, що до запозичень, на які нараховуються відсотки, належать: банківські кредити, видані векселі, випущені облігації тощо. Висвітлено економічну сутність фінансових витрат як об'єкта бухгалтерського обліку. Наведено види фінансових витрат та розкрито порядок їх визнання різними суб'єктами господарювання відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку. Розкрито систему рахунків бухгалтерського обліку, яку використовують емітенти корпоративних прав при відображенні операцій, зумовлених нарахуванням різного виду відсотків за запозиченнями.

Розглянуто сутність та наведено види як кваліфікаційних, так і некваліфікаційних активів відповідно до вимог П(С)БО 31. Охарактеризовано фінансові витрати, що капіталізуються та фінансові витрати, які не підлягають капіталізації. Наведено процедуру капіталізації фінансових витрат та охарактеризовано алгоритм розподілу таких витрат.

Доведено, що витрати, визнані в частині амортизації премії, нарахованої на фінансові інвестиції, що обліковані за амортизованою собівартістю, доцільно відображати у складі іншої діяльності на субрахунку 975, який запропоновано назвати «Витрати від зміни вартості фінансових інвестицій».

Ключові слова: запозичення; фінансові витрати; витрати на позики; кваліфікаційний актив; некваліфікаційний актив; фінансові витрати, що капіталізуються; фінансові витрати, що не капіталізуються.

JEL classification: M 41

Постановка проблеми. Емітенти корпоративних прав можуть формувати фінансові ресурси як за рахунок власних, так і за рахунок залучених коштів, в тому числі тих, на які нараховуються відсотки (банківські кредити, видані векселі, випущені облігації тощо). В системі рахунків бухгалтерського обліку нараховані відсотки за наведеними операціями, що відображаються у складі фінансових витрат. Менеджерами вищої ланки управління обліково-звітна інформація стосовно зазначених витрат використовується у процесі прийняття рішень, направлених на управління фінансовою діяльністю підприємства. Існування різних підходів стосовно капіталізації та облікового відображення фінансових витрат зумовлює необхідність оцінювання порядку облікового відображення досліджуваного об'єкта обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд проблемних питань, зумовлених висвітленням обліку фінансових витрат, у своїй праці досліджували Г. М. Бескоста, Н. М. Клим, І. А. Козачок, В. С. Лень, В. М. Пархоменко, О. І. Пилипенко, Н. М. Ткаченко, Р. Л. Хом'як, О. В. Лишиленко та ін. науковці. Проте нині питання, зумовлені розподілом й списанням фінансових витрат, а також їх впливу на результати діяльності емітента корпоративних прав залишаються дискусійними, що вимагає додаткового дослідження.

Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку фінансових витрат та удосконалення порядку облікового відображення списання таких витрат, що забезпечить розкриття у фінансовій звітності достовірної інформації про фінансовий результат у розрізі фінансової й інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У практичній діяльності суб'єкти господарювання під час обліково-звітного відображення фінансових витрат повинні дотримуватись вимог Податкового кодексу України, П(С)БО 31 «Фінансові витрати», МСБО 23 «Витрати на позики» й Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку фінансових витрат. Зазначені нормативні документи визначають методологічні засади формування у бухгалтерському обліку й звітності інформації про фінансові витрати. Економічну сутність та види фінансових витрат відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати» [1] наведемо на рис. 1.

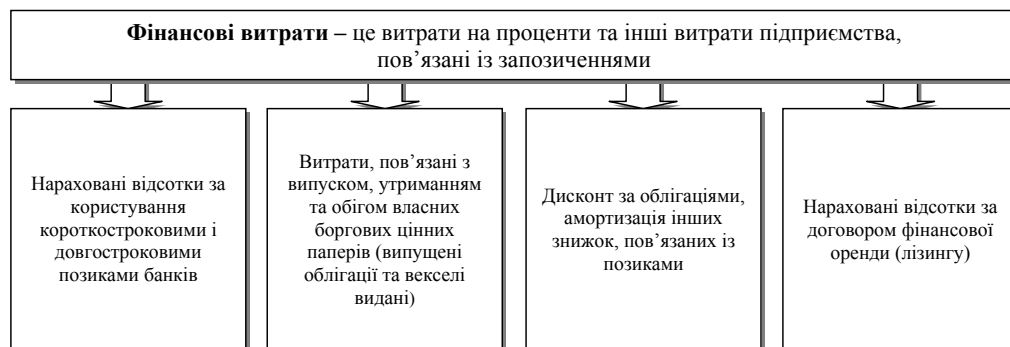

Рис 1. Сутність та види фінансових витрат підприємств

Отже, відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку фінансові витрати формуються у сумі нарахованих відсотків за користування банківськими кредитами, виданими вексями, а також випущеними облігаціями. Водночас за вимогами МСБО 23 до витрат на позики відносяться витрати на сплату відсотків та інші витрати, понесені суб'єктом господарювання у зв'язку з запозиченням коштів [2], під якими розуміють позики, векселі, облігації, а також інші види короткострокових та довгострокових зобов'язань, на які нараховуються відсотки. Необхідно підкреслити, що витрати на позики, що безпосередньо відносяться до придбання, будівництва або виробництва кваліфікованого активу, є частиною собівартості такого активу, а усі інші витрати визнаються витратами звітного періоду (рис. 2).

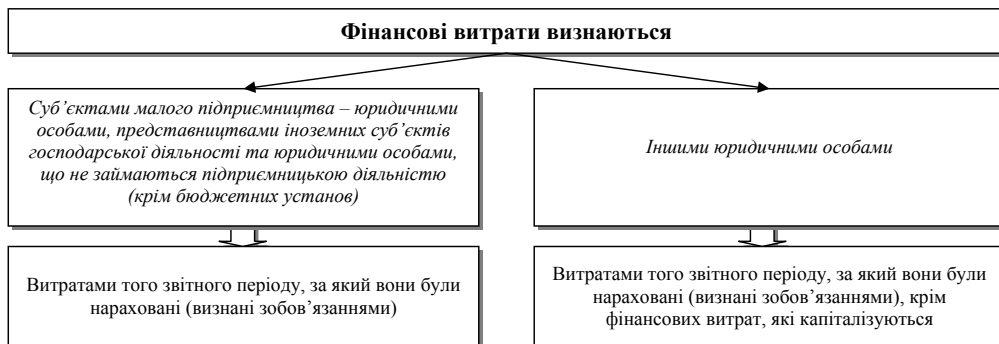

Рис 2. Порядок визнання фінансових витрат відповідно до П(С)БО 31

Емітенти корпоративних прав операції, зумовлені нарахуванням різного виду відсотків за запозиченнями, відображають за дебетом рахунка 95 «Фінансові витрати». Погоджуємось із думкою про те, що використання інформаційних технологій для ведення обліку фінансових витрат буде сприяти підвищенню методичного рівня облікового-аналітичних процесів і створенню оптимальної організаційної моделі обліку на підприємстві [3, с. 329], адже ефективне функціонування інформаційних технологій забезпечує належне управління фінансово-господарською діяльністю та основними бізнес-процесами емітентів корпоративних прав.

У системі аналітичного обліку фінансові витрати відображають в розрізі таких субрахунків: 951 «Відсотки за кредит», який призначений для узагальнення інформації про витрати, пов'язані з нарахуванням та сплатою відсотків, процентів за користування кредитами банків тощо; 952 «Інші фінансові витрати», який призначений для узагальнення інформації про витрати, пов'язані із залученням позикового капіталу; витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів), фінансового лізингу тощо [4].

Діючою обліковою практикою передбачено поділ фінансових витрат за порядком їх списання на: 1) фінансові витрати, що капіталізуються; 2) фінансові витрати, що не капіталізуються. При цьому суб'єктам господарювання надана можливість самостійного вибору методу обліку досліджуваних витрат з урахуванням економічної доцільності, а тому в наказі про облікову політику необхідно навести інформацію щодо обраного методу обліку фінансових витрат (базовий чи альтернативний), а також поріг суттєвості для часу, необхідного на створення кваліфікаційного активу [5, с. 462].

Капіталізація фінансових витрат передбачає включення таких витрат до собівартості кваліфікаційного активу. Кваліфікаційний актив – це актив, який потребує суттєвого часу для його створення. Суттєвим вважається час, який становить більше, ніж 3 місяці [6]. Капіталізацію фінансових витрат можливо застосувати тільки до тих фінансових витрат, яких можна було б уникнути, якби не здійснювались витрати на створення кваліфікаційного активу. У додатку до П(С)БО 31 «Фінансові витрати» наведено приклади кваліфікаційних та некваліфікаційних активів (рис. 3).

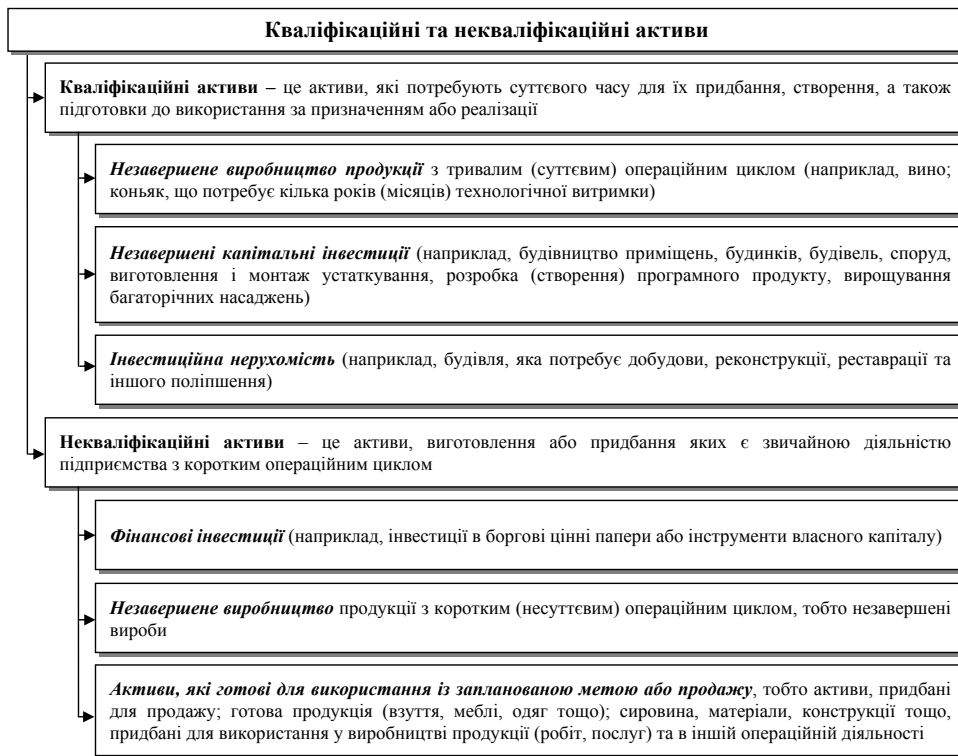

Рис. 3. Сутність та види кваліфікаційних та некваліфікаційних активів

Капіталізація фінансових витрат може бути здійснена в ситуаціях, коли актив: а) створюється для власних потреб підприємства і платежі періодично здійснюються підрядній організації; або б) виробляється в якості одиничного проекту з метою продажу або оренди [7, с. 82]. Процедура капіталізації фінансових витрат починається за умов: по-перше, фінансові витрати визнані як об'єкти бухгалтерського обліку; по-друге, розпочалася процедура зі створення кваліфікаційного активу. Порядок розподілу та списання фінансових витрат наведено на рис. 4.

За наявності вищенаведених умов визначається та сума фінансових витрат, яка підлягає капіталізації, при цьому необхідно врахувати: терміни створення кваліфікаційного активу, цільове призначення запозичень та порядок їх погашення. У випадку визнання емітентом корпоративних прав зобов'язань за запозиченнями, цільове використання яких направлене на створенням кваліфікаційного активу, то фінансові витрати трактуються як витрати, що підлягають капіталізації.

Застосування методу капіталізації фінансових витрат може мати економічні переваги в певний момент часу та за певних умов для досягнення мети управлінських рішень. Так, капіталізація фінансових витрат: покращує показники прибутку; відображає збільшення активів у балансі, впливає на кредитну політику підприємства, стає додатковим методом, за допомогою якого можна уникнути можливої ліквідації товариства у разі, коли вартість чистих активів може виявитися меншою від статутного капіталу [9 с. 147].

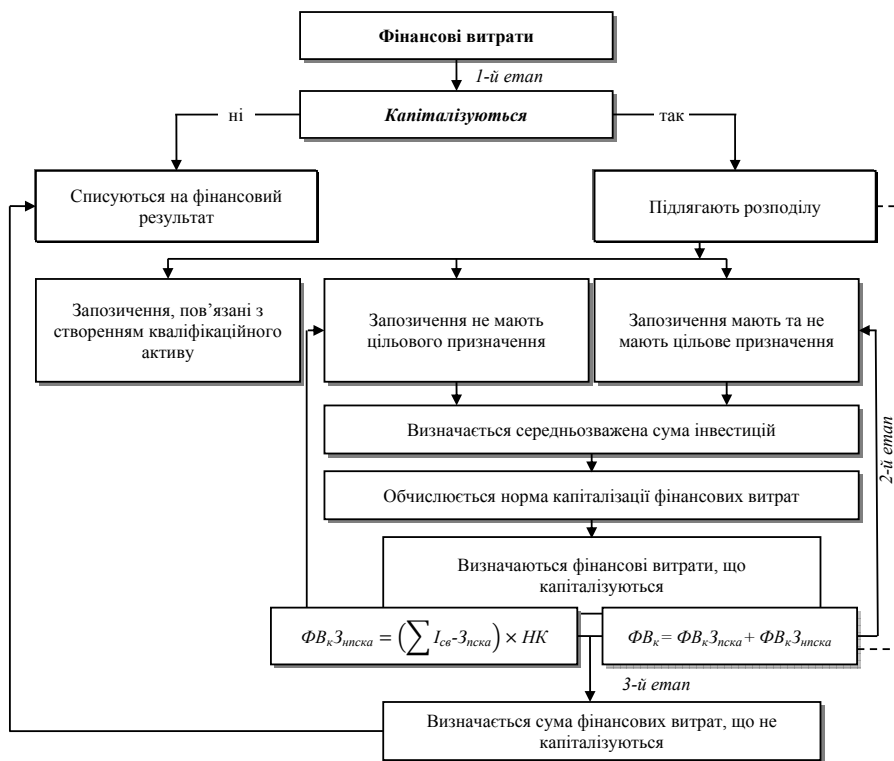

Рис. 4. Алгоритм розподілу фінансових витрат підприємств [8, с. 253]

При визнанні фінансових витрат у сумі нарахованих відсотків за користування короткостроковими та довгостроковими кредитами банку, у системі рахунків бухгалтерського обліку емітента корпоративних прав, дебетується субрахунок 951 «Відсотки за кредит» в кореспонденції з кредитом субрахунка 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками». Якщо ж визнаються витрати у сумі нарахованих відсотків за емітованими облігаціями, виданими векселями та за операціями з фінансової оренди, то в обліковій системі сформовані фінансові витрати відображаються за дебетом субрахунка 952 «Інші фінансові витрати» в кореспонденції з кредитом субрахунка 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Сума раніше визнаних фінансових витрат, що не капіталізована, в кінці звітної періоду підлягає списанню на фінансовий результат у дебет субрахунку 792 «Результат фінансових операцій», а сума капіталізованих фінансових витрат включається до собівартості кваліфікаційного активу (первісної вартості необоротних активів чи витрат виробництва).

Відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку до фінансових витрат також належать: 1) сума амортизації дисконту за емітованими борговими цінними паперами; 2) сума амортизації премії, нарахована інвестором на фінансові інвестиції, що відображаються на дату балансу за амортизованою собівартістю. Сума амортизації дисконту або премії нараховується одночасно з нарахуванням відсотка

(доходу від фінансових інвестицій), що підлягає отриманню, та відображається у складі інших фінансових доходів або інших фінансових витрат з одночасним збільшенням або зменшенням балансової вартості фінансових інвестицій відповідно [10].

Вважаємо, що результат амортизації премії, нарахованої на фінансові інвестиції, що обліковані за амортизованою собівартістю, не може відобразитися у складі фінансових витрат, адже фінансова діяльність, пов'язана зі зміною розміру та складу власного і позикового капіталу, а фінансові інвестиції за економічним змістом належать до активів підприємства. Виходячи із вищенаведеного, вважаємо за доцільне витрати, сформовані внаслідок амортизації премії (нарахованої на фінансові інвестиції) відображати у складі інших витрат емітента корпоративних прав.

Висновки. За результатом проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки і пропозиції:

1) фінансові витрати в обліковій системі суб'єкта господарювання, можуть відобразитися за традиційним (фінансові витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були нараховані), або альтернативним методом (капіталізуються фінансові витрати на позики, які безпосередньо відносяться до придбання, будівництва або виробництва кваліфікованого активу);

2) сформовані витрати внаслідок амортизації премії, нарахованої на фінансові інвестиції, що обліковані за амортизованою собівартістю, вважаємо за доцільне відображати у складі іншої діяльності на субрахунку 975, який пропонуємо викласти в такій редакції «Витрати від зміни вартості фінансових інвестицій». Внесені пропозиції дозволяють розмежувати в бухгалтерському обліку витрати, отримані внаслідок фінансової та інвестиційної діяльності, що підвищить достовірність обчислення фінансового результату в розрізі таких видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 «Витрати на позики» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_042.
3. Клим Н. М. Облік фінансових витрат із використанням сучасних інформаційних технологій / Н. М. Клим, Т. Р. Хом'як // Інноваційна економіка, 2013. – № 5(43). – С. 323–329.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
5. Серпенінова Ю. С. Особливості обліку фінансових витрат на створення кваліфікаційних активів / Ю. С. Серпенінова, О. С. Алтинцева // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2014. – Вип. 1. – С. 455–463.

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 01.11.2010 р. № 1300 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=293635&cat_id=293536.
7. Шкуліпа Л. В. Облік фінансових витрат на підприємстві: науково-практичний аспект / Л. В. Шкуліпа // Облік і фінанси, 2015. – № 4. – С. 79–85.
8. Фінансовий облік 2: навч. посіб. [Н. М. Ткаченко, О. В. Борович, І. Л. Цюцяк, А. Л. Цюцяк]; за заг. ред. Н. М. Ткаченко – К.: Алерта, 2014 – 456 с.
9. Бескоста Г. М. Метод капіталізації фінансових витрат у фінансовому обліку підприємства / Г. М. Бескоста, І. А. Козачок // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії / ред. А. М. Ткаченко. – Запоріжжя, 2011. – Вип. № 1. – С. 145–154.
10. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 17 травня 2000 р. № 284/4505 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.

References

1. Polozhennia (Standart) bukhgalterskoho obliku 31 «Finsanovi vytraty», zatverdzhenyi nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 28.04.2006 r. № 415 [Regulation (Standard) 31 “Financial expenses” approved by the Ministry of Finance of Ukraine dated 28 April 2006, No. 415], from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06> [in Ukrainian].
2. Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 23 «Vytraty na pozyky» vid 01.01.2012 r. [Regulation (Standard) 23 “Borrowing costs” approved by the Ministry of Finance of Ukraine on 1 January 2012], from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_042 [in Ukrainian].
3. Klym N. M., Khomiak T. R. Oblik finansovykh vytrat iz vykorystanniam suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii [Accounting of financial expenses using information technology]. Innovatsiina ekonomika – Innovative Economy, 2013, No. 5(43), p. 323-329 [in Ukrainian].
4. Instruktziia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhgalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii, zatverdzhena nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 r. № 291 [The Instruction on the application of the Plan of Accounts of Assets, Capital, Commitments and Business Operations of Enterprises and Organizations (Order of the Ministry of Finance of November 30, 1999 No. 291)], from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> [in Ukrainian].
5. Serpeninova Yu. S., Altyntseva O. S. Osoblyvosti obliku finansovykh vytrat na stvorennia kvalifikatsiinykh aktyviv [Features of accounting of financial expenses for creating qualifying assets]. Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-economic problems of the modern period of Ukraine, 2014, Issue 1, p. 445-463 [in Ukrainian].

6. Metodychni rekomendatsii z bukhhalterskoho obliku finansovykh vytrat, zatverdzeni nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 01.11.2010 r. № 1300 [Procedural recommendations on accounting of financial expenses approved by the Ministry of Finance of Ukraine (Order No. 1300 of 1 November 2010)], from http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=293635&cat_id=293536 [in Ukrainian].
7. Shkulipa L. V. Oblik finansovykh vytrat na pidpriemstvi: naukovo-praktychnyi aspekt [Accounting of financial expenses in enterprises: research and practical aspect]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 2015, No. 4, p. 79-85 [in Ukrainian].
8. Tkachenko N. M., Borovych O. V., Tsiutsiak I. L., Tsiutsiak A. L. Finansovyi oblik: navch. posibnyk [Financial accounting: a study guide]. Kyiv: Alerta, 2014, 456 p. [in Ukrainian].
9. Beskosta H. M., Kozachok I. A. Metod kapitalizatsii finansovykh vytrat u finansovomu obliku pidpriemstva [Capitalization of financial expenses in financial accounting of enterprises]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii – Economic Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*, 2011, Issue 1, p. 145-154 [in Ukrainian].
10. Polozhennia (Standart) bukhhalterskoho obliku 12 «Finansovi investytsii», zatverdzeni nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 17 travnia 2000 r. № 284/4505 [Regulation (Standard) 12 «Financial investments» approved by the Ministry of Finance of Ukraine dated 17 May 2000 No 284/4505], from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00> [in Ukrainian].

Редакція отримала матеріал 16 грудня 2018 р.